

Örley István (1913-1945), író, szerkesztő, kritikus.

1913-1945

Örley István

A kőszegi katonai reáliskolában Ottlik Géza évfolyamtársa volt. Később Ottlik kultikus regényében Iskola a határon-ban róla mintázta Medve Gábor alakját.

1939-ben kinevezték a Magyar Rádióirodalmi osztályára lektornak, ahol a munkatársak eleinte gyanakvással fogadták, gondolván, hogy "katonai cenzort" ültettek a nyakukba, rövidesen kiderült azonban, hogy Örley érti a dolgát, és az igényes műsorkészítés híve. 1944-ig dolgozott itt, közben a Magyar Csillag szerkesztőségének is tagja volt. A német megszállás után elhagyta a Rádiót, be kellett volna vonulnia, de katonaszökevényként bujkált, és közben hamis iratokhoz segített hozzá üldözötteket. A főváros ostroma közben repülőtémadás áldozata lett. Írásait főként az Élet, a Magyar Csillag és a Nyugat közölte.

1985-ben magyar írók és költők egy csoportja - Hekerle László javaslatára - Örley István nevét vette fel (Örley kör), és 1986-tól a kör minden évben kiadja az Örley-díjat.

Az életrajzi adatokon túl jobban körülírja a jelenséget, amit ő képviselt az alábbi írás, amit Örkeny István A Flocsek bukása első kiadása után írt magáról Örleyről és hátrahagyott írásairól:

„Egy magányos repülőgép dongott el a ház fölött. Mikor csönd lett, harmadmagával feljött a pincéből, és kiment cigarettázni az óvóhely elé. A gép váratlanul visszafordult, és ledobott egy bombát, mely épp az óvóhely előtt robbant fel. A vasajtó mögött senkinek se esett baja. Ő az ajtó előtt állt. Hat hétig feküdt a romok alatt.

Így halt meg Örley István író és kritikus, 1945 januárjában, 32 éves korában.

Hány éve ennek? És hányan vagyunk még túlélők, akik ma is viseljük forradásait a bőrünkön, be nem forradt sebeit idegzetünkben? ... Voltaképpen mikor ér véget egy háború?

Nem maradt utána könyv. Novella, tanulmány se valami sok. Mégis, mindnyájan tudtuk, akkori, háború előtti húszévesek, hogy nemzedékünk egyik legtöbbet ígérő írója Örley. Hátrahagyott írásait most összegyűjtötte s a maradandókat kiválogatta Pergel Ferenc. De mi maradandó marad egy harminckét éves novellista és kritikus után? S milyen képet ad Örleyről ez a könyv? Szívszorítót, mert hangja épp csak,

Bárdossy Krisztina

hogy elpendült, s még egy félbemaradt mozdulat is szorongató, hát még egy emberi élet, mely derékba tört...

Alkatának alapvető vonzása a tisztaság. Tisztán látott, tisztán gondolkozott, világosan írt. Minden mondata: megvesztegethetetlen ember ítélete. Szépprózájában a legtöbbször magáról írt (sokszor első személyben is), s így e novellák egy töredékes élet töredékes önéletrajzát foglalják magukban. És milyen fordulatos élet! Sorsa tele volt merész döntésekkel, váratlan szakításokkal; a dzsentrri család nagy reményű fia a katonai középiskola után elvégzi a Ludovika Akadémiát, de a biztos tűzértizti karriert ellöki magától az irodalom kedvéért. S mikor újra behívják, álnéven, hamis papírokkal, csőre töltött pisztollyal a zsebében bujdokolja végig a háborút.

Egyik legszebb kisregénye, a Farsang épp egy kamasz fiúnak ezt a sehova tartozását írta le, aki mindenütt otthonra szeretne találni, a katonaiskolában is meg a szülői ház nagyvilági, bridzselő, táncoló forgatagában is...

Már a téma is elárulja, hogy Örley a magyar novellahagyomány Kosztolányi-vonalának lett volna nagyra hivatott folytatója. De hogy kritikánk miféle vonalát folytatta volna, arra nem tudom, mit mondjak. Nálunk, sajnos, sem őelőtte, sem őutána ilyenféle kritikái „vonulat” nincs, még ilyen egyszeri vállalkozásokra sem könnyű példát találni...

Bátran volt gyöngéd, lágyan volt kegyetlen. Ez elveszett vele. El a kritikák, tanulmányok, novellák, regények; csak ez a könyv maradt. De ez nagyon szép.”

Főbb művei: Farsang (kisregény az Élet c. folyóiratban, 1940);
Flocsek bukása (regény az Élet c. folyóiratban, 1941)
A Flocsek bukása (válogatott írások, Magvető, Budapest, 1988)

források: Örley István – A flocsek bukása (1988, Magvető)
wikipedia.hu